

NOTES

DRUGA RZECZPOSPOLITA
W KARYKATURZE

JERZY SZWAJCER „JOTES” (1892-1967)

WYBITNY POLSKI KARYKATURZYSTA, RYSOWNIK I DZIENNIKARZ

Artysta przyszedł na świat w Warszawie w 1892 r. Po ukończeniu gimnazjum, studiował, od 1912 r., chemię na Uniwersytecie w Brukseli, a po wybuchu I wojny światowej został słuchaczem Wyższej Szkoły Nauk Politycznych. Równocześnie rozwijał talent, ucząc się rysunku w Szkole Sztuk Pięknych St. Gilles – do czego zachęcił go prof. Stanisław Lentz. Podczas pobytu w Belgii, aby się utrzymać, pracował też jako korespondent „Kuriera Warszawskiego” i współpracownik pisma humorystycznego „Le Pourquoi Pas” (Bruksela). Po powrocie do kraju, w 1918 r., był pracownikiem „Nowej Gazety”, następnie Polskiej Agencji Telegraficznej (PAT). Równocześnie współpracował z wieloma pismami krajowymi i zagranicznymi, m.in. z: „Kurierem Porannym”, „Muchą”, „Szczutkiem”, „Kocyndrem”, „Kurierem Świątecznym”, „Messenger de Bruxelles” oraz „Daily Chronicle” (Londyn). II wojnę światową spędził na Węgrzech, gdzie współredagował „Więści Polskie”, a swe prace zamieszczał w pismach węgierskich „Esti Újság”, „Délibáb” i „Esti Kurir”. Pod koniec wojny, ze względu na wzrastający na Węgrzech terror niemiecki, musiał się ukrywać.

Do Polski powrócił w 1945 r. Tutaj podjął pracę w Polskiej Agencji Prasowej. W 1960 r. wydał pamiętniki „Ze wspomnień karykaturzysty”. Jerzy Szwajcer zmarł w 1967 r., pochowany został na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Pierwsze karykatury Jerzego Szwajcera ukazały się, już w 1910 r., w „Kurierze Świątecznym”. We wrześniu 1918 r. artysta wydał album „Karykatury Jotesa”, a niebawem ukazały

się kolejne serie tego popularnego wydawnictwa. W albumach zostały ukazane karykatury znanych polityków i dowódców wojskowych, takich jak: Józef Piłsudski, Ignacy Paderewski, Stanisława Wojciechowskiego, Józef Haller, Tadeusz Rozwadowski. W pracach

Szwajcera znaleźli się ponadto liczni: posłowie, artyści, naukowcy, samorządowcy i urzędnicy. W trakcie swej działalności artystycznej Jotes wydał ok. 200 tomików i albumów z karykaturą portretową. Był także uczestnikiem wielu wystaw m.in. I Salonu Karykaturzystów Polskich (Warszawa 1928 r.) i Międzynarodowej Wystawy Karykatury (Wiedeń 1932 r.).

Mariusz Patelski

Rysował Edward Głowacki.

Jerzy Szwajcer.

NASZE WŁADZE WOJSKOWE W KARYKATURZE

WARSZAWA 1922 R.

Szel Sztabu Gen.
gen. por. Sikorski

JOTES
Marszałek Piłsudski

JOTES
Minister Spr. Wojsk.
gen. por. Sosnkowski

JOTES

gen. por. Czikel

JOTES

gen. ppor. Weitko

JOTES

ppłk. Szt. Gen. Młodzianowski

płk. Szpakowski

JOTES

gen. por. Żeligowski

JOTES

gen. por. Iwaszkiewicz

JOTES

gen. broni J. Haller

JOTES

płk. Szt. Gen. Rybak

WRZESIEŃ 1926 R.

JOTES

GEN. DYT. KAZIMIERZ SOSNKOWSKI

JOTES

GEN. BRYGADY MAJUSZ ZARUSKI
Szef Gab. Wojsk. Prezyd. Rzeczyposp.

JOTES

MARSZAŁEK JÓZEF PIŁSUDSKI

JOTES

GEN. JÓZEF TOKARZEWSKI
Szef Departam. Jazdy

JOTES

GEN. DYT. DANIEL KONARZEWSKI
Szef Adm. Armji

JOTES

PŁK. WŁADYSŁAW JAKXA-ROŻEN
Komendant m. st. Warszawy

JOTES

GEN. STANISŁAW BURHARD-BUKA

JOTES

GEN. BRYGADY TADEUSZ PIŚKOR
Szef Sztabu Generalnego

JOTES

PŁK. TADEUSZ KUTRZEBA

JOTES

GEN. BRYGADY JAKÓB KRZEMIŃSKI
Szef Sądowalstwa

JOTES

PŁK. JÓZEF BECK
Szef Gab. Min. Spr. Wojskow.

JOTES

PŁK. ADAM KOC

WOJSKO W KARYKATURZE

DEP. KAWALERJI

rtm. E. Spasowicz

gen. bryg. Bieliński,
szef Departamentu

rtm. St. Kozłowski

DEP. WOJSK TECHN.

płk. Mroziński

gen. bryg. inż. Rybiński,
szef Departamentu.

płk. inż. Szyman

rtm. p. d. szt. Emil Grabowski

płk. Stablewski

rtm. Zawadil

KIEROWN. MARYNARKI WOJ.

kdr. Petelenz

gen. bryg. Bobrowski

kdr. ppor. Bartoszewicz-Stachowski

kdr. ppor. Wojnicz

KOMENDA MIASTA.

płk. Łubieński

gen. bryg. Suszyński

kpt. Sakowicz

WOJSK. INSTYTUT GEOGR.

mjr. Wołoszynowski

płk. Jazwiński

mjr. Peyser

płk. Żuk

gen. bryg. Dzierżanowski
szef Departamentu.

ppłk. Jakowski

GENER. INSPEKTORAT ARTYL.

gen. bryg. Kaczyński

mjr. Wernicki

ppłk. Gliniecki

mjr. Deisenberg

D. O. K. — I. SZTAB.

gen. bryg. Latour

gen. bryg. Kuliński

ppłk. s. g. Przewłocki

DEP. KAWALERJI; DEP. ŻEGLUGI POWIETRZNEJ.

GLÓWNA KOM. STRAŻY GRAN.

por. Rytel

kpt. Pomersbach

por. Brodowski

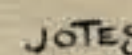
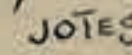
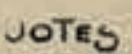
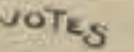
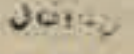
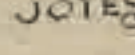
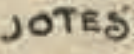
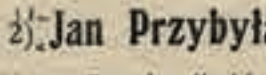
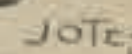
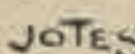
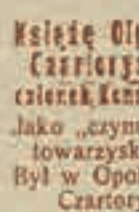
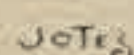
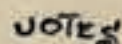
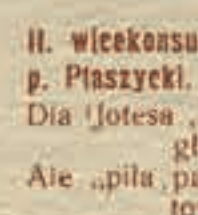
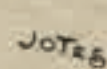
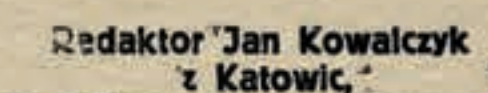
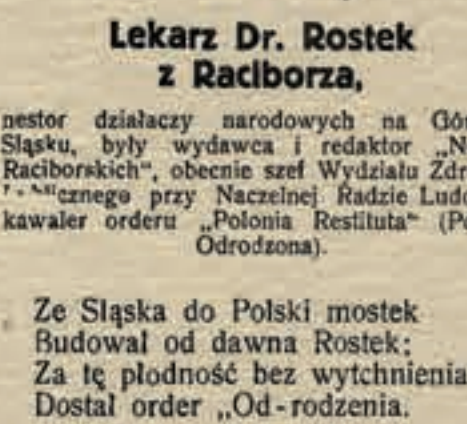
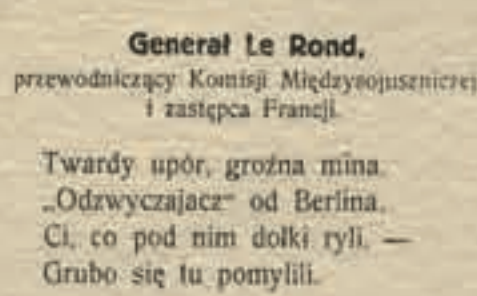
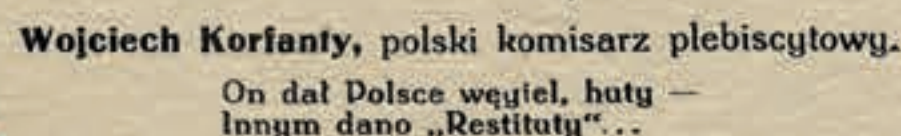
mjr. Tétu
szef Fr. M. Wojsk. Aeronaut.

gen. bryg. Macewicz
szef Departamentu

ppłk. De Beaurain

KOBIETY W KARYKATURZE

Miss Wallace z teatru
Palladium w Londynie

St. Umińska, rys. Jotes

P. Polińska-Lewicka

P. Manowska

rys. Jotes

M-me Adler z teatrów Brukselskich,
rys. Jotes

Poetka rumuńska
H. Vacarecsu
rys. Jotes

Moraczewska

P. Wermińska z Opery, rys. Jotes

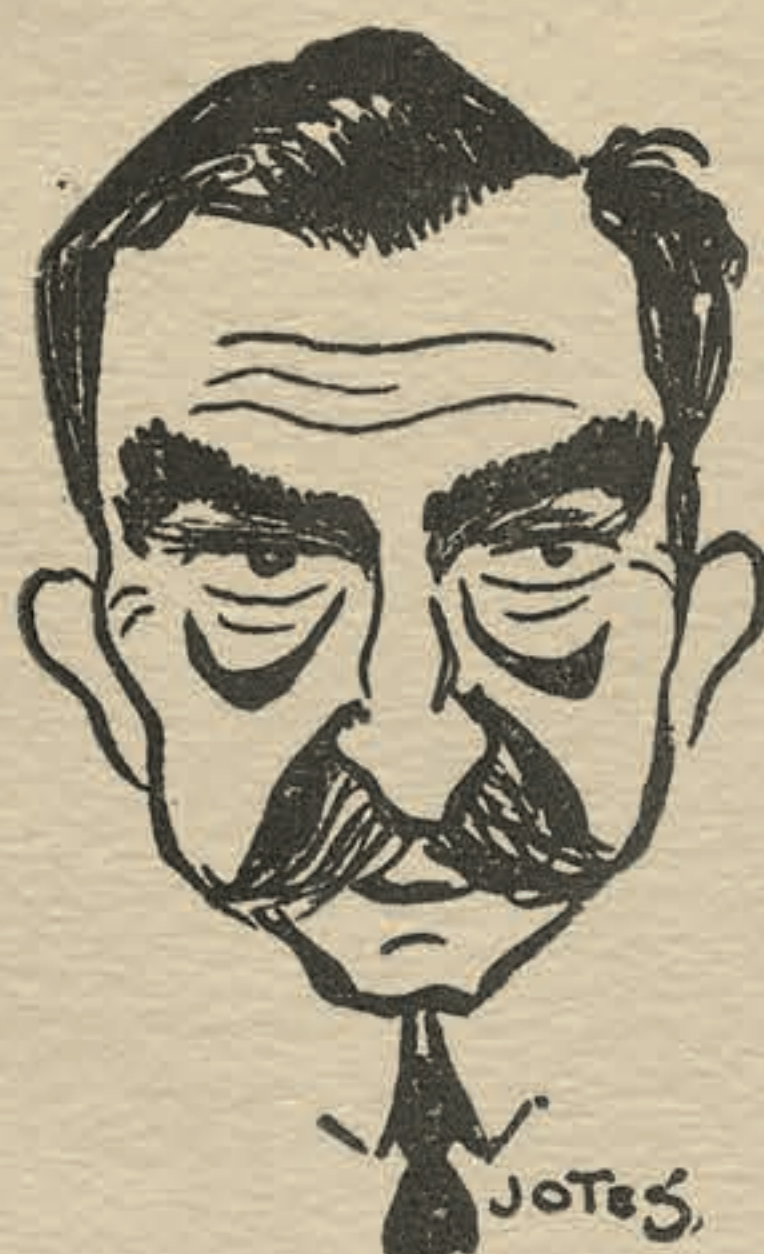

P. Frenklówna z Opery
rys. Jotes

GOŚCIE WARSZAWSCY W KARYKATURZE

ambasador włoski
Tomassini

poseł rumuński
Floresco

ambasador Stanów Zje-
dnoczonych Gibson

chargé d'aff. Czechosłowacji
Dr. Novak

Albert Thomas

1

4

5

1

2

3

4

1) min. spr. wewn. Czechosłowacji Svehla
2) dyrekt. polsko-węgierskiej Izby Handl.
Jöb Pool

3) min. spr. zagr. Rumunji Take Jonesco
4) premier bułgarski Stambolijski

3

2

JOTES.

poseł szwedzki
Anckarsvård

JOTES.

poseł finlandzki Gyllenbögél

JOTES.

chargé d'aff. bul-
garski Madzarow

1) Attolico, wysoki komisarz Ligi
Narodów
2) Joffe
3) Dr. Riga, komendant belgijskiego
pociągu sanitarnego
4) Renaudel, red. „l'Humanité”
5) Whiteside, delegat Ameryk.
Czerw. Krzyża

POLITYCY W KARYKATURZE

SEJM.

J. Moraczewski.

I. Daszyński.

Dr. W. Kiernik.

Dr. J. Załuska.

Paderewski.

W. Stodnicki.

B. RADA STANU.

Hr. Hutten-Czapski.

Z CYKLU
„NASI OPIEKUNOWIE”
HR. HUTTEN-CZAPSKI

Ks. W. Błaziński.

Wł. Grabski.

DZIAŁACZE POLITYCZNI.

Dr. Tertil.

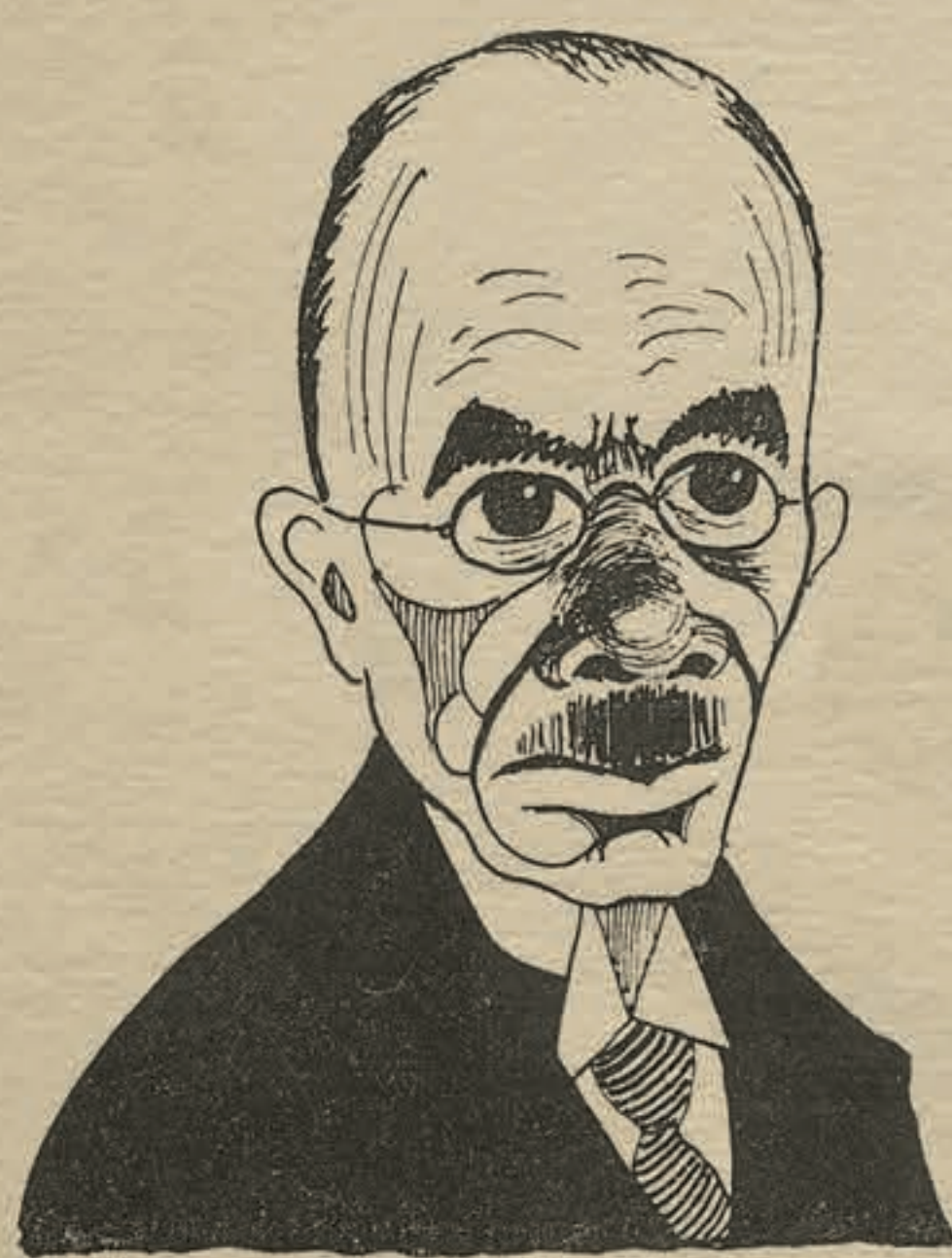
Zdzisław hr. Tarnowski.

Min. Kaz. Hącia.

A. Lednicki.

Minister J. K. Steczkowski

b. Min. Łosiński

b. Min. Słowiński

1) wicemin. Strasburger 3) wicemin. Piłta
2) b. min. Olszewski

TWÓRCY W KARYKATURZE

LITERACI I PUBLICYSCI.

P. Mączewski.

S. Hłasko

W. Feldman.

G. Daniłowski.

W. S. Reymont.

A. Strug.

S. Kiedrzyński.

W. Grubiński.

P. Choynowski.

LITERACI I KRYTYCY.

M. Rulikowski.

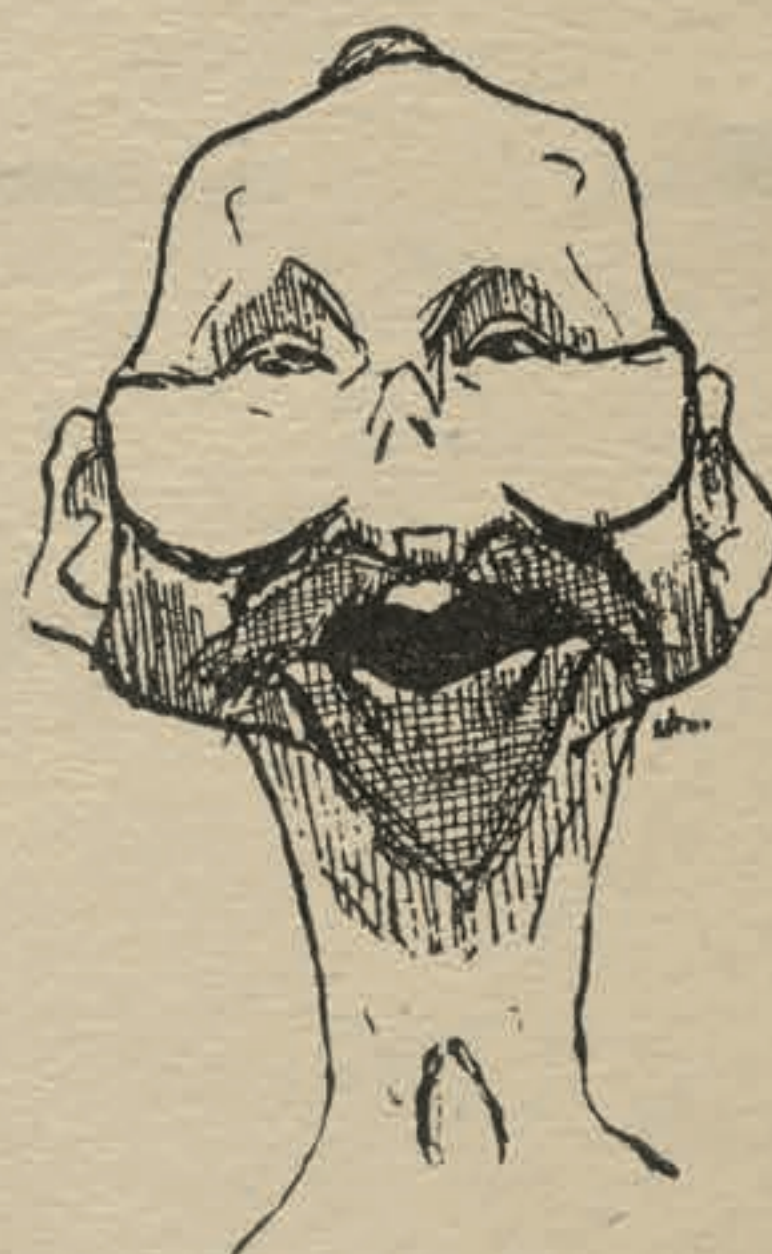
W. Husarski.

Z. Kisielewski.

S. Krzywoszewski.

L. Wyczółkowski.

MALARZE.

C. Tański.

M. du Laurans.

W. Drabik.

Z. Badowski.

GŁOSY PRASY WARSZAWSKIEJ O KARYKATURACH JOTESA.

Cez. Jellenta w „Głosie”: (Artykuł p. t. „Album karykatur Jotesa”). „...Są tu i rzeczy doskonałe i jako pomysł i jako technika wprost mówiące o talencie. Do tych zaliczamy karykatury Sołkiego, Frenka, Lubowskiego, adw. Ellingera, radnego Turckiera, prez. mln. Steczkowskiego, no i przede wszystkim red. Krzywoszewskiego. Ten jest naprawdę koncepcją rysunkowo-parodiową, zrzędną i bardzo trafną... I w dobrej też trawestacji przedstawił autor samego siebie na okładce albumu”.

Wład. Wankie w „Kuryerze Polskim”: (Artykuł p. t. „Zeszyty”). „P. Jerzy Szwajcer, dobrze znany nam, przeważnie z łamów „Świata”, wystąpił pięknie. Ten, nie wielki formatem, zbiorzek karykatur, daje nam wysokie zadowolenie, tak rodzajem swego ujęcia, jak i wykonaniem. Autor paroma kreskami potrafi dać tyle prawdy psychologicznej, tak przypomnieć daną osobistość, że w tym rodzaju osiągnął wysoki już poziom artystyczny, odróżniający go od innych twórców z tego zakresu sztuki”.

Jan Fryling w „Nowej Gazecie”: (Artykuł p. t. „Karykatury Jotesa”) „...Koleżką krzewinę karykatury usiłuje przeszczyć Jotes

na grunty warszawskie, a pierwszy owoc swych usiłowań oddaje nam w wydanej ostatnio pierwszej serii „Karykatur”. Wniknięcie w treść karykatur Jotesa mówi nam, że rozumie on istotę i zadania karykatury... Karykaturzysta może operować kilkoma kreskami (Forain), może dobrać treść skarykaturowanego zapomocą całej mozaiki szczegółów (T. T. Heine). Jotes obiera drogę pośrednią. Pewnie szczegóły, zdaniem jego, najcharakterystyczniejsze, zaznacza dobitnie, o innych ledwie wspomina swym ołówkiem. Bezlitosne nicowanie duszyczek (Daumier, Steinlen) nie leży w zakresie jego intencji, może tylko tymczasowo.

Karykaturzysta jest jak epidemia. Niespodzianie spada na jakąś okolicę i coraz nowo upatruje sobie ofiary. Jotes grasuje obecnie w Warszawie. To w tem, to w owem obliczu znajduje się cała żywcem żyjąca karykatura. Wita się z nią z życzliwością zbioru jego karykatur”.

K. Z. w „Tygodniku Ilustrowanym”: (Artykuł p. t. „Album Jotesa”). „Początkująca polska karykatura, która czeka niewątpliwie rozwój wraz z rozwojem życia politycznego w kraju, zyskała świeżą siłę w osobie p. Szwajcera (Jotesa), który po powrocie z Brukseli, gdzie przez pierwsze trzy lata wojny pracował z powodzeniem

jako rysownik, chwytając zgrabnie popularne typy wybitnych Belgów, rozpoczął w czwartym roku wojny rysować „Warszawę”. P. Szwajcer posiada niezaprzeczony talent w uwydatnianiu charakterystycznych cech osoby, które „portretuje”. Cechy te chwytają szybko i utrwała zapomocą bardzo prostych środków. Nie szczędi jednak przytem tu i ówdzie ostrej szpilki satyrycznej, którą umie posługiwać się dobrze. W ten sposób powstają jego karykatury, nie pozbawione i także głębszych myśli psychologicznych...”

Dr. Z. M. („Eust. Czekalski”) w „Świecie”: (Artykuł p. t. „Karykatura bez złośliwości”). „P. Szwajcer nie ma przesad w swej pracy. Nie robi tylko profilów, lub twarzy widzianych z przodu, jak to ma miejsce u wielu karykaturzystów... Chwyta charakterystyczną linię przedko, błyskawicznie i przenosi go na papier. Każda poza jest

dobra, byle oddawała charakter osobnika. Zawsze dba (artysta) o podobieństwo postaci, wydostaje tylko linie charakterystyczne, akcentując psychologicznie różne załamania brzozy. Nie znieca się złościwie nad swoim modelem. Nie unosi go temperament w kralną drwinę, szykany, czy obelgi. Jego karykatura jest dyskretna, powściągliwa i chwilami nawet kurtyazyjna”.

Wacł. Grubiński w „Kuryerze Porannym”: „Album karykatur J. Szwajcera (Jotesa) wyszedł z pod prasy i jest rozchwytywany dla swych zalet artystycznych. Mnóstwo znanych osobistości siolęcych znalazło w tym albumie swe „wkłucie” zwierciadło. Przejrzały się w nim i... straciły powagę. Album Jotesa przypomina bliźnim, że zbyt wiele powagi jest rzeczą zabawną. Ze z namaszczeniem traktować można sprawę, ale nigdy siebie”.

SAMORZĄDOWCY I URZĘDNIICY PAŃSTWOWI W KARYKATURZE

MINISTERSTWO
KOMUNIKACJI

ZARZĄD MIEJSKIEGO M. ST. WARSZAWY

Stefan Starzyński
Prezydent Miasta

Wiceprezydent
dr. Wacław Graba - Łęcki

Wiceprezydent Julian Kułski

Wiceprezydent Jan Około Kułak

minister plk. J. Ulrych

wicemin. inż. A. Bobkowski

Gl. insp. inż. W. Bączalski

Wiceprezydent Józef Olpiński

Wiceprezydent Jan Pohoski

insp. inż. W. Bayer

insp. inż. H. Dmochowski

insp. S. Wierzbicki

MINISTERSTWA SKARBU

GABINET MINISTRA

Wicemin. K. Morawski

Wicemin. dr. T. Grodyński

Wicemin. J. Kożuchowski

Dyr. J. Rakowski

Nacz. M. Kaczorowski

Nacz. M. Lissowski

Nacz. J. Tatarkiewicz

ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

DYREKCJA NACZELNA
LASÓW PAŃSTWOWYCH

Przewodn. T. K. R. min. G. Simon

Z-ca Przew. T. K. R. dr. J. Barański

Min. inż. J. Jankowski

Dyrektor Naczelny A. Loret

Szeł A. Ludwikiewicz

Gl. Insp. J. Rosiński

Komisarz dr. Hubicki Stefan

Z-ca Kom. dr. P. Martyszewski

Z-ca Kom. J. Niemczyk

Dr. S. Kałliński

Insp. E. Czarnecki

Insp. E. Zakrzewski